

"לדורות"**סיפוריהם של ניצולי השואה החיים בישראל****שאלון לרישום קורות ניצול/ת השואה**

איסוף סיפוריהם של ניצולי השואה הוא אחד המרכיבים החשובים ביותר בשימור הזיכרון ובהנחלתו לדורות הבאים. לכן, המידע על קורותיהם של הניצולים חיוני מאוד לחוקרים ולבני הדורות הבאים. בעזרת מידע זה אפשר יהיה להכיר את הסיפורים הפרטיים המרכיבים את התמונה הרחבה של תקופת השואה. לסיפור האישי שלכם יש חשיבות לאומית, מחקרית

וחינוכית. אוסף הסיפורים יעלה לאתר אינטרנט מיוחד שכתובתו www.ledorot.gov.il

את השאלון המלא נא לשלוח לדוא"ל: ledorot@pmo.gov.il פרטים נוספים ושאלות בטלפון כוכבית 8840*

נא למלא את הפרטים האישיים בנספח ולאשר בחתימתכם את פרסום הסיפור באתר.

יש לשלוח את הנספח בדואר: ת.ד. 2512 מגדלי ויטה בני ברק 5112401 או בפקס: 02-5605034

ניתן לסרוק את הנספח ולהעבירו בדוא"ל בצמוד לשאלון.

שם משפחה ושם פרטי כיום

שם משפחה: הירשברג	שם פרטי: לאה
----------------------	-----------------

פרטים אישיים לפני השואה ובתקופתה

יש לרשום שמות ומקומות באותיות בדפוס (גם בלועזית) במקומות המסומנים

שם משפחה לפני המלחמה או בתקופתה: גרינשפן	בלועזית Griinspan	שם נעורים: גרינשפן
שם פרטי לפני המלחמה או בתקופתה: לאה	בלועזית Lea	מין: נ / ז
מקום לידה (ישוב, מחוז): קולודז'ופקה, מחוז טרנפול, סקלאט	בלועזית Kolodziejowka	ארץ לידה: פולין
שם פרטי של האב: זליג	שם פרטי ושם נעורים של האם: גישה לאופר	
שם פרטי של האישה/הבעל (אם היה/תה נשוי/נשואה לפני המלחמה): לא רלוונטי	שם נעורים של האישה: לא רלוונטי	
מקום מגורים קבוע לפני המלחמה: קולודז'ופקה, מחוז טרנפול	בלועזית	ארץ המגורים: פולין
השכלה/תואר אקדמי לפני המלחמה: לא רלוונטי	מקצוע לפני המלחמה: לא רלוונטי	חבר בארגון או בתנועה: לא רלוונטי
מקומות מגורים בתקופת המלחמה (ישוב, מחוז, ארץ): מחוז טרנפול במספר כפרים		
האם היית בגטאות? אילו ומתי? גטו סקלאט		

האם היית במחנות? אילו ומתי? לא	מקום השחרור: כפר באבורוב	תאריך השחרור: 1944
האם שהית במחנה עקורים? שם המחנה? לא	לאן עברת/חזרת לאחר השחרור (ציין מקום)? ברסלאו-פולין	

שם האנייה (אם עלה בדרך הים): גלילה	שנת עליה: 1949	מקומות/מחנות בדרך לארץ: לודג'-בית ילדים של הקורדנציה, הכשרה של השומר הצעיר על יד ברסלאו-ביאלבה. משם עליתי לארץ.
---------------------------------------	-------------------	---

אנא ספרי/ על קורותיך לפני המלחמה

(ציוני דרך: משפחה, סביבה, ילדות ולימודים, עבודה, חברות בארגון):נא לכתוב בגוף ראשון

שמי לאה הירשברג מבית גרינשפן. נולדתי בכפר קטן במזרח פולין (כיום אוקראינה), בשם קולודז'י'ופקה, במחוז טרנופול, סמוך לעיירה סקלאט. בכפר בו גדלתי היו רק שלוש משפחות יהודיות כולל אותנו. יחסית לשתי המשפחות הנוספות היינו אמידים. היינו ביחסים טובים עם שאר בני הכפר, כולם הכירו את כולם. נולדתי כבת זקונים, לפני שלושה אחים: מאיר ז"ל – נפטר לפני המלחמה כתוצאה ממחלה, יצחק ז"ל – ההפרש בינינו היה שבע שנים- הוא ניצל כמעט עד סוף המלחמה, בין היתר היה ביערות, אך לבסוף נספה לאחר שחלה, נתפס ורצחו אותו.

יונה (יוניו), יבדל"א- מבוגר ממני בחמש שנים, שרד את המלחמה והצטרף לצבא האדום אחרי השחרור. הפעם האחרונה בה ראיתי את יצחק ז"ל הייתה בשנת 1943, כאשר אחיי באו לבקר אותי במחבוא בו הסתתרתי במהלך המלחמה (יסופר בהמשך העדות). לגבי יונה- לא נפגשנו אחרי המלחמה, מכיוון שעברנו לפולין. יונה בא לחפש אותי בכפר, אבל אני כבר לא הייתי. יונה ויתר אבל ברבות השנים אני חיפשתי אותו. התכתבנו בעקיפין, דרך איש קשר. הוא היה כותב דרך חבר משותף, עד שהתחילה להתפורר ברית המועצות. אני הסתתרתי לאורך המלחמה ולפי שמועות מהשכנים, ידעתי כי הוא חי.

הוריי:

אב- זליג גרינשפן ז"ל (היה כבן 30 כאשר נשא לאמי). אבי שירת בצבא אוסטרי במלחמת העולם הראשונה, ישב בשבי, ולאחר מכן הכיר (כנראה בשידוך) את אמי- גישה ז"ל, לבית לאופר, אשר הייתה ממשפחה אמידה יותר. להורי היה משק של אדמות, שדות וגינה גדולה. גידלנו ירקות, תפוחי אדמה, עצי פרי- לעצמנו ולא למכירה. הנשים היו בבית ולא עבדו. אבי היה חקלאי וסוחר. בכפרנו הייתה אחוזה גדולה של גביר פולני בשם זגורסקי. באחוזה זכור לי שהיו סוסים, פרות ותרנגולות. אבי עבד באחוזה, בין היתר ערך קניות עבור הגביר.

מבחינת המשפחה המורחבת- זכור לי שהיה קשר קרוב מאוד עם כל המשפחה המורחבת. בני המשפחה התגוררו בעיירות סמוכות. זכור לי שנסעתי פעם בעגלה עם אמי ונאלצנו "להילחם על המקום" בעגלה, שכן מי שנסעה איתנו, הייתה אשתו של העגלון ודרשה כל הזמן שנזוז... אתנו בבית התגוררה אחות של אבי, לאה (בסופו של דבר היא נספתה בגטו). אני זוכרת גם את סבא יעקב לאופר (אביה של אמא) מבפודבולוצ'יסקה. הוא היה חולה ואמי לא רצתה לעזוב אותו. זכור לי כי בפעם האחרונה שביקרה אותי וכבר הייתה נפוחה מרוב רעב, שאלתי אותה מדוע הם לא עוזבים, והיא לא רצתה לעזוב את סבא. סבי, יעקב, היה יהודי אמיד. הוא זכור לי כאדם עם חזות נאה, שאהבתי לשחק עם הזקן שלו.

מהעיירה גז'ימאלוב הייתה אחות של אבא, מלצ'ה (מלכה). היא וכל בני ביתה גורשו לגטו סקאלט וכולם הושמדו, מלבד בת אחת בשם לורק'ה (לאה) אשר עלתה לארץ מגרמניה לפני המלחמה, גרה בתל אביב ונפטרה משיבה טובה. בביתנו דיברו יידיש, ובכפר דיברו פולנית וגם אוקראינית. זכור לי כי היינו משפחה ציונית: הייתה בבית קופסה של קרן קיימת לישראל. הוריי ידעו עברית ודיברו ביניהם כדי שאנחנו הילדים לא נבין. רוב המשפחה שמרה כשרות. אבי היה מתגלח מעט עם מכונה, הנשים הלכו בחלקן עם פאות נוכריות, אולם אמי הייתה הראשונה שהלכה ללא פאה. לאמי היו בגדים יפים אולם היא הייתה צנועה ולא רצתה להתבלט בכפר, ולי היו בין היתר שרשרת ותכשיטים שנגנבו. היו לנו מנהגים של הדלקת נרות, וגם בחגים ערכנו את כל הטקסים הדתיים. לא חגגנו את החגים של הגויים אבל בשה"כ, היה שיתוף פעולה. לילדים הוסבר שיש שתי כנסיות- של קתולים ופרבוסלבים. בקשו מהילדים היהודיים לעקוף את הכנסיות וכך בעצם שמרו על הייחוד, ולא הייתה התבוללות.

יהודי סקלאט עשו מצבה היכן שהיה גטו סקלאט, סיפרו לי לפני מספר שנים כי בביקורם בכפר ניגשה אליהם אישה, אמרה שיש לה שישה גביעי כסף ומגש שהורי מסרו להם טרם גירושם לגטו. החפצים היו אצלם במשך חמישים שנה. הם ידעו שאני בארץ אך לא ידעו מה כתובתי, ואף חשבו כי אם לא ימצאו אותי ימסרו את החפצים ל"יד ושם".

שנים אחדות לאחר מכן, כשאחי יונה בקר בארץ, עלינו יחדיו למצבה של סקלאט בבית העלמין בחולון. שם נפגשנו עמה וקיבלתי את הגביעים. על גביעי הכסף חרוטים שם הסב, ישראל (יעקב) לאופר. כ"כ, חרוטים איורים דקורטיביים של בית כנסת, בתי עיירה אופייניים, ועיטורים יפים. ששת הגביעים שונים בגודלם: משלושה גדולים לסב ולהורים, ושלושה קטנים לילדים בגודל יורד, עד לגודל אצבעון לגביעי הילדים הקטנים ביותר – יונה ואחי. כיום המגש נמצא אצל נכדת הדודה, והגביעים אצל בתי.

חשוב לספר כי המצבה בגטו סקלאט נבנתה מאבנים שהיו למעשה שברי מצבות ואריחים של בית העלמין היהודי הישן בסקלאט. הגויים נתצו את המצבות והשתמשו בהם לריצוף רחובות וגדרות בעיירה, והיהודים ליקטו בחזרה לבניית המצבה. מכיוון שהכפר היה קטן יחסית, לא היה בית כנסת, על כן היו מתאספים ממספר כפרים ובכל פעם מתפללים בדירה אחרת. היה מלמד שלימד את הילדים תורה. על פי זכרוני הוא התגורר אצלנו בבית ורצו שגם אני אלמד אצלו, אך התחמקתי וכבר לפני כניסת הגרמנים, המיליציות כבר הרגו אותו. (הרגו את כל ראשי המשפחה מלבד אבי).

הבית בו גדלתי היה מחולק לשני צדדים – והיו שני חדרים בכל צד, מטבח וחדר שינה. בחורף, כשהיה קר, היינו ישנים גם במטבח בשביל להתחמם. בבית התגוררו גם דודה וסבתא, שנפטרה לפני המלחמה. אני ושני אחיי חלקנו חדר: לי הייתה מיטה משלי ואחיי חלקו מיטה גדולה, שנחצתה בחבל. היו בכפר תנועות כגון הצופים, ואינני זוכרת אם הלכתי לתנועה. בשנות השלטון הפולני כתבו באותיות לטיניות, אך מכיוון שהרוסים כותבים בכתב קירילי, הילדים נאלצו להישאר כיתה. אני אישית למדתי שנה אחת בבית הספר ואז נשארת עוד שנה בגלל הכתיב. למדתי שנתיים אצל הרוסים. הייתי היהודייה היחידה בשנתון שלי. בהתחלה לא היו לי שום בעיות אך בשלבים מאוחרים יותר, בתקופת שלטון הגרמנים, היהודים לא הלכו לבתי ספר.

בזמן התפילה הייתי קמה יחד עם שאר הילדים. זכור לי מקרה בו אחת החברות ביקשה כי ארים משהו שנפל לה מהרצפה בזמן התפילה. הוריי היו אנשים טובי לב באופן מיוחד, בעיקר אמי, שנהגה לתרום ולעזור לעניים. טרם פרוץ המלחמה היו בסקלאט אנשים עניים (בעיירות היה יותר עוני מאשר בכפרים), והיא הייתה נותנת להם תפוחי אדמה וכו'. באחד הכפרים בהם היו לנו שדות, התגוררו אח ושתי אחיות מבוגרים. האח נפטר לפני פרוץ המלחמה. שתי הנשים נשארו-האחת עיוורת והשניה חולת אפילפסיה. אבא הביא אותן להתגורר בביתנו, ואמי רחצה וניקתה אותן, בשעה שאני וילדים נוספים נהגנו להרגיזן לפעמים. אני פחדתי מחולת האפילפסיה, לא הייתי מודעת למחלה ופעם אחת כאשר נפלה, הצצתי ונבהלתי מאוד.

היינו קרובים מאוד לבני הכפר, שרובם היו אנאלפביתים. אצלנו תמיד היו הרבה עיתונים ואחיי, שהיו תלמידים מצויינים, היו מקריאים מדי ערב את העיתונים לאנשי הכפר. היחסים עם הגויים היו טובים מאוד, הרמוניים. גם בזמן המלחמה חלק מהאנשים לא הפנו לנו עורף. יחד עם זאת, אבי פחד ועל כן כל לילה לקח אותי ללון איתו אצל מישהו אחר.

נא ספרי על קורותיך בזמן המלחמה

(ציוני דרך: מעצר וגירוש, גטאות, מחנות וצעדות מוות, במסתור או בזהות בדויה ושם בדוי, פעילות ותפקידים ביודנראט/תנועות נוער/מחתרת/פרטיזנים, השתתפות בבריחה/התנגדות/לחימה, האם אדם/ארגון יהודי/לא יהודי סייע באופן משמעותי להצלתך; בריחה/הגירה בכפייה, פינוי/אווקואציה למרכז ברית המועצות):

מכיוון שהתגוררנו בצד המזרחי של פולין, הרוסים היו אצלנו במשך שנתיים – 1939-1941. אני הייתי אז בת 9-10. כשהגרמנים פתחו במלחמה, הם נכנסו במהירות. האוקראינים שיתפו פעולה עם הגרמנים, כי אלו הבטיחו להם עצמאות. כשהגיעו הגרמנים ארצנו מהר, אני חשבתי שיש עוד פרק זמן ויהיה לנו זמן להתכונן, אך הכל קרה במהירות.

לפני שעזבנו את הבית, אבא והאחים היו פסיביים (כנראה הבינו את חומרת המצב), ואמא אספה מזון גם מהשכנים. אני זוכרת שסיפרה שהציעו לה עוגיות, אך מטעמי כשרות סרבה לקחת. אני עזרתי לה לסחוב את כל האוכל, תפוחי אדמה ועוד. בשנת 1941 לאחר שהרוסים נסוגו, נכנסנו לגטו סקלאט: אנכי, שני הוריי, דודתי לאה, ואחיי יונה ויצחק. בנוסף הסבא ובנו יהודה הצטרפו אלינו מעיירה אחרת.

התושבים היו מעבירים מידע על אקציות צפויות והיו אומרים לנו מתי להסתתר. היינו בשכונה שבה גרו רוב היהודים. חיינו ביחד באותו מבנה בצפיפות קשה, כולנו התגוררנו באותו החדרון. החלו מחנות עבודה, ושני הוריי עבדו, בעיקר בחפירות. אני עזרתי לאמא במטבח (בתחילה, כאמור, היו לנו רזרבות מזון מהבית). היה סחר ושוק שחור, היו מוכרים וסוחרים.

עם הזמן ההורים לא רצו שנישאר בגטו, אמרו לנו, לילדים, ללכת. אחיי היו בורחים ושבים והיו ביערות, ישנו בכל מיני מקומות. יונה אחי מספר כי היה מבקש מאנשים לחם בלילות. הוריי רצו שישמרו עליי בכפר בו גדלנו: אני עברתי בין משפחות עד שהגעתי למשפחת גרודצקי, זוג חשוך ילדים. מיכל ואאודוקיה (לבית קיטאיצ'וק). זכורה לי פעם אחת שב הגיעו אחיינים של בני הזוג גרודצקי, ואמרו שהגרמנים לא יחפשו אותי יותר, כי ראו את אבי מחזיק ילדה שחשב שהיא אני, בזמן שהובלו לקבר אחים. הדבר זכור לי כחווייה קשה מאוד. (למרות שכבר קודם לכן, נפוצו שמועות על כך שירו באבי). הייתי אצלם כחצי שנה ונאלצתי להיות בסתר, כיוון שכולם הכירו אותי מהכפר. ישבתי על תנור האפייה במהלך הימים, ובלילה הייתי יורדת לישון עם בני הזוג במיטה.

לילה אחד באו המיליציות לעשות חיפוש בבית גרודצקי. כולנו היינו ערים וברגע האחרון אמרו לי להתכסות ולהתחבא מתחת לשמיכה. האישה התיישרה על רגליי ושוחחה עם השוטר מהמיליציה, בזמן שהאנשים האחרים הפכו את כל הבית בתירוץ של חיפוש אלכוהול וכו', אך למעשה ידענו שחיפשו אותי, כיוון שידעו שאני שם, ע"ס שמועות. כשהם יצאו חשבתי שאולי היה זה חלום.

כשהוריי נספו רציתי לעזוב את הזוג גרודצקי. הרגשתי שלא היה לי מה להפסיד. אולם, הם לא נתנו לי ללכת ודאגו לי, והעבירו אותי לאחותו של גרודצקי הגברת פראניה בדנארצ'וק, בכפר סמוך, באבורוב. שם הוצגתי כנוצרייה וגם לא הכירו את פניי. בני הזוג גרודצקי ידעו שרק כך אהיה חופשייה. לאחות היו ילדים חורגים, באתי עם הכנה של זהות בדויה – קראו לי לודביקה ביונובסקה. לא היו לי תעודות, ורק הייתי צריכה לזכור מי אני. המצאנו את הזהות שלי, אמרנו שהוריי נשלחו לסיביר (כשהרוסים נכנסו, הם לקחו את כל העשירים לעונש בסיביר, גם יהודים יצאו לשם וכך ניצלו חיייהם), ושאני שארת משפחה רחוקה של בני הזוג.

עבדתי אצל אחותו של גרודצקי. נהגתי לצאת לשדות ולמרעה עם פרות, ונשים שהתיידדו עמי תמיד שאלו שאלות. כמו כן, יום אחד נבהלתי כשאשתו של מפקד המשטרה דיברה איתי – אולי חיבבה אותי או שהייתה צריכה לתחקר אותי. חששתי מאד מפליטות פה, אך נראה שהתמזל מזלי, ובשיחות השתמשתי בשמות אמיתיים אך בגרסה נוצרית (למשל על יונה אחי סיפרתי כ"איוון"). נהגתי ללכת עם פראניה לכנסייה, היו לי חברות מקומיות ושכנים שאולי ניחשו משהו, הייתה שכנה אחת שבביתה הייתה מפקדת המשטרה. רציתי להצית את ביתה אך בסופו של דבר לא עשיתי כלום כי הבנתי שהיא ידעה מי אני ולא עשתה דבר. היינו בוגרים בחשיבתנו, היו פחד וקושי, אך במלחמה הייתה גם תקווה. הייתי אצל פראניה עד השחרור בשנת 1944.

אנא ספרי/ על קורותיך מתום המלחמה ועד עלייתך לארץ
(ציוני דרך: השחרור וחזרה הביתה, חיים אחרי המלחמה, בריחה, העפלה/ עליה):

בסוף המלחמה בישרו לי שיצחק אחי נספה, שמעתי זאת ממר גרודצקי שבא לבקרני וסיפר לי. על מות הוריי שמעתי עוד קודם לכן כששהיתי אצל בני הזוג. להבנתי הם נלקחו לקבר אחים. ידוע לי שמר גרודצקי גויס לצבא. הזוג גרודצקי רצו שאני אשאר כבתם לתמיד. אני התלבטתי ובסופו של דבר חזרתי לגור עם בני הזוג. רציתי להתחיל ללמוד, אך הם לא דאגו לי בקשר ללימודים, ולכן עזבתי אותם. נסעתי לביטום ואחר לגדיניה והתחלתי לעבוד ולטפל בילדים. למדתי בבתי ספר ערב בערים הגדולות עד שהדודה יתי (יהודית) ליניאל, אחותו של אבי שהתגוררה בחיפה, חיפשה אותי. היא כתבה לשכנים נוצרים והם אמרו לה שניצלתי וכי אני בפולניה, וגם אחי יונה חי, והתגייס לצבא האדום.

בהמשך עליתי ארצה באמצעות הקוארדינציה- ארגון של המפלגות היהודיות, אשר הופעלו מהארץ וחיפשו ילדים ניצולים. הביאו אותי לבית ילדים בלודג' וארגנו את הילדים לעלייה לארץ. לא הספיקו להעלות את כולם והעבירו אותנו למפלגות, אני הייתי בשומר הצעיר ואז בהכשרה, ועלינו ארצה עם השומר הצעיר בדצמבר '49. הגענו באניה גלילה לחיפה, שם קיבלה אותי הדודה יטי, והגענו לקיבוץ עמיר.

נא ספרי/י על חייך בארץ**(ציוני דרך: לימודים/ תעסוקה, שירות צבאי, פעילות ציבורית או תרבותית, משפחה/ דורות המשך וכו'):**

כשהגעתי לארץ זכור לי שהתרשמתי מהגפילטע פיש שאכלתי אצל דודתי בחיפה, אחרי שהרבה שנים לא אכלתי את המאכל הזה, שהזכיר לי את הבית. הם עלו מגרמניה והיו לה ילדים, שלהם כיום נכדים. אהבתי את קיבוץ עמיר אליו הגעתי יחד עם ההכשרה, הכל היה טוב, עבדתי כרפתנית וכעבור שנה עזבתי. שאר החברות שלי נישאו. אני נסעתי לבת דודתי לורקה בתל אביב, וגרתי אצלה ברחוב ז'בוטינסקי. למדתי סיעוד בבית החולים "הדסה" ברחוב בלפור. בתום לימודי הסיעוד רציתי להתגייס לצבא, ומכיוון שהגעתי עם מקצוע שרתתי כאחות ב"תל השומר", וגם עשיתי מילואים בחיל הרפואה במשך שנים רבות. עד שבתי נולדה עשיתי מילואים בגדנ"ע, אחרי החתונה עשיתי רק שבועיים מילואים כל פעם.

נראה שתמיד היו לי מחזרים אך לא שמתי לב אליהם. בביקור אצל חברים הכרתי את ישראל, וכעבור חצי שנה התחתנו. הוא היה אדם טוב והיו לנו חיים נוחים יחד (לבדי היה לי קשה). הוא עבד במפעל משפחתי למוצרי פלסטיק. ישראל היה במחנה ריכוז באושוויץ. כאשר שוחחנו חשתי שפיזית לא סבלתי מרעב וכמובן שהכל יחסי, אך ישראל וחבריו סבלו מעינויים קשים ללא ספק. התחתנו בבית הכנסת הגדול "שבי ציון" ברחוב בן יהודה ולא באולם, אני הצטערתי אבל הייתה לנו חתונה יפה. לבעלי נשאר אח ואמא שניצלו ועלו לארץ. אחרי ארבע שנים נולדה גליה, בתי היחידה. כילדה היא שמעה את הסיפורים שלי ושל בעלי, ועם זאת השתדלנו להצניע זאת ושהשיח על השואה לא יהיה דומיננטי בבית.

כיום גליה עובדת כרופאת משפחה ויש לה שלושה ילדים, נכדיי: עידו (לפני צבא) דניאל (תלמידה) ושירה (תלמידה).

ראיון: שחר ברנר, תל אביב – יפו, ינואר 2015